

Agnieszka Tambor

<https://orcid.org/0000-0003-1536-8986>

Uniwersytet Śląski w Katowicach
Katowice, Polska

Ekogłottodydaktyka polonistyczna – potrzeba i prawo XXI wieku

Ecoglottodidactics in 21st-Century Polish Philology:
a Necessity and a Right

Abstract: In her article, Agnieszka Tambor addresses the problem of the absence of pro-ecological content in Polish language textbooks for foreign students. Tambor examines possibilities available to a teacher/lecturer wishing to introduce issues related to renewable energy sources, energy and mineral resources, ecocide, civilization diseases, upset ecosystems, sustainable methods of breeding animals, including fish and birds, waste segregation, and the economic situation of developing countries. These topics are examples of the many issues which a learner of the Polish language should be able to discuss and the knowledge of which is crucial in the contemporary world. Tambor comes up with theoretical proposals that demonstrate linguistic competence in the field of the broadly understood climate crisis as an element of building the prestige of Poland in the world. She also discusses practical solutions that show ways of making a lesson of Polish as a foreign language interesting as well as culturally and linguistically attractive thanks to the use of materials available on the Internet. Throughout the article, Tambor pays due attention to the fact that linguistic knowledge should in this case go hand in hand with shaping the desired pro-ecological attitudes in learners.

Keywords: ecology, climate crisis, didactics, glottodidactics, ecoglottodidactics, textbooks, Foreign Section

Abstrakt: Tekst porusza problem nieobecności treści proekologicznych w podręcznikach do języka polskiego jako obcego. Autorka wskazuje możliwości, jakie ma nauczyciel/lektor chcący wprowadzić na swoje lekcje zagadnienia z zakresu odnawialnych źródeł energii, surowców energetycznych i mineralnych, ekobójstwa, chorób cywilizacyjnych, zaburzania ekosystemów, zrównoważonych sposobów hodowli zwierząt, ryb i ptaków, segregacji odpadów oraz sytuacji gospodarczej krajów rozwijających się. Wymienione tematy to tylko przykłady zakresów zagadnień, o których powinien umieć rozmawiać uczący się polskiego i których znajomość jest kluczowa w dzisiejszym świecie. W tekście znalazły się propozycje teoretyczne pokazujące wiedzę językową z zakresu szeroko rozumianego kryzysu klimatycznego jako element budowania prestiżu Polski w świecie oraz rozwiązania praktyczne ukazujące, jak można na podstawie dostępnych w internecie materiałów przeprowadzić ciekawą i atrakcyjną pod względem kulturowo-językowym lekcję języka polskiego jako obcego. W całym tekście zwraca się wyraźną uwagę na to, iż wiedza językowa powinna w tym przypadku iść w parze z kształtowaniem pożądanych proekologicznych zachowań u osób uczących się.

Słowa kluczowe: ekologia, kryzys klimatyczny, dydaktyka, glottodydaktyka, ekogłottodydaktyka, podręczniki, Dział Zagraniczny

Każdy kraj potrzebuje społeczeństwa wykształconego, świadomego swojej roli, miejsca w świecie i swojej pozycji. Dziś, gdy migracje oraz różne formy czasowej, krótko- lub długoterminowej mobilności przybierają na sile i rozmiarach, obraz każdego państwa, które zarówno przyjmuje osoby z zagranicy, jak i swoich obywateli wysyła w świat, jest bardzo istotną kwestią. Obraz ten winien być nowoczesny, prezentować innowacyjne podejście do gospodarki i udział w globalnej ekonomii. W obliczu zagrażającej nam katastrofy klimatycznej jednym z podstawowych założeń funkcjonowania w dzisiejszej rzeczywistości są Cele Zrównoważonego Rozwoju (SDGs)¹, czyli plan działania na rzecz przemian i przeobrażeń świata, w którym potrzeby społeczne mają być wyrażane z poszanowaniem środowiska naturalnego oraz z uwzględnieniem tego, jaki świat pozostawimy po sobie dla przyszłych pokoleń². W dokumencie *Przekształcenia naszego świata: Agenda na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju – 2030* podjęto zobowiązania dotyczące walki z ubóstwem, dostępu do edukacji, ochrony środowiska naturalnego, łagodzenia zmian klimatycznych itd.

Agenda to swoiste współczesne esperanto, integrujące pod egidą Organizacji Narodów Zjednoczonych działania rządów, biznesu i organizacji pozarządowych. Globalne wyzwania bowiem, przede wszystkim klimatyczne, ale także gospodarcze i społeczne, osiągnęły skalę i poziom złożoności, których nie da się rozwiązać na poziomie jednostki czy nawet pojedynczej organizacji i pojedynczego państwa (*Przekształcenia...*, 2022).

Należy podkreślić wyraźnie także to, że to nie na barkach przywódców świata i polityków spoczywa wprowadzenie tych celów w życie – my wszyscy musimy działać w tej kwestii jak najszybciej i jak najefektywniej.

¹ Podzielono je na 5 obszarów 5xP: ludzie, planeta, dobrobyt, pokój, partnerstwo. W sumie Cele to 169 zadań rozpisanych do osiągnięcia do 2030 roku.

² Por. <https://www.gov.pl/web/polskapomoc/cele-zrownowazonego-rozwoju> [dostęp: 14.10.2022].

Abyśmy jednak byli w stanie to robić, musimy przede wszystkim umieć się porozumiewać i wziąć po uwagę, że zmienił się i zmieniać będzie się nadal zakres tematyczny zagadnień, które są najważniejsze i kluczowe dla życia oraz funkcjonowania jednostki i społeczeństwa. Tematy te są kwestią, która łączy pokolenia, ale także stanowi pomost porozumienia międzynarodowego, międzykontynentalnego, ponad wszelkimi podziałami. Partycypacyjna i inkluzywna edukacja ekologiczna to czynnik, który bez wątpienia stanowić może przedmiot i podmiot udanej komunikacji. Aby jednak komunikacja ta była istotnie efektywna, by miała siłę oddziaływania założoną przez nadawcę komunikatu: twórcę podręcznika, nauczyciela, rodzica, musi być ubrana w odpowiednie słowa. Źle sformułowany przekaz (w obcym języku, którym język polski jest dla części naszych rodaków za granicą i dla cudzoziemców zainteresowanych Polską) uniemożliwia zaznajomienie się i, co ważniejsze, zainteresowanie się tematem.

Ciągły niedobór materiałów dotyczących treści ekologicznych, klimatycznych, równościowych, energetycznych oraz fauny i flory świata, potraktowanych w sposób dogłębny i jednocześnie interesujący, jest zauważany przez studentów oraz lektorów. Tematyka „ekologiczna” w podręcznikach często³ ogranicza się do następujących kwestii: jak zdrowo żyć, jak twoje zachowanie wpływa na środowisko, czym jest dla ciebie ochrona środowiska, sortowanie śmieci itp. Wciąż trudno nauczycielom i lektorom znaleźć w materiałach odpowiednią leksykę, tematy do pogłębionej dyskusji, właściwie dobrane teksty (mówione i pisane), ćwiczenia na różne (wysokie i niskie) poziomy zaawansowania językowego.

W ramach bardzo dobrze dziś rozwiniętej pod każdym względem⁴ glottodydaktyki polonistycznej nie istnieje dotąd rozbudowana forma edukacji ekologicznej i klimatycznej. Ekoglottodydaktyka polonistyczna to dziedzina nowa, rozwijana od kilku lat przez badaczy i dydaktyków z kilku ośrodków akademickich w Polsce. Warto na pewno wspomnieć

³ Choć można powiedzieć, że sytuacja się zmienia.

⁴ Mowa tu o opracowaniach i badaniach naukowych, podręcznikach i uzupełniających materiałach dydaktycznych, opracowaniach metodycznych, konferencjach itp.

w tym miejscu projekt realizowany przez Interdyscyplinarne Centrum Badań nad Edukacją Humanistyczną⁵ Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach – „Edukacja humanistyczna V4 dla klimatu. Rozpoznania – dobre praktyki – rekomendacje”⁶. Projekt ten obejmował badania naukowe, konferencje, serie wykładów otwartych, ankiety wśród Polaków (nauczycieli oraz uczniów i studentów) oraz cudzoziemców (lektorów i studentów), a także publikacje. Ważnym tropem prowadzącym bezpośrednio do dalszych działań był Międzynarodowy Panel Ekspertki „Glottodydaktyka w dobie kryzysu klimatycznego”⁷ w trakcie konferencji GEOlogos⁸, której celem był „namysł nad przyszłością humanistyki oraz edukacji humanistycznej i pokładanej w niej nadziei na stworzenie projektu mogącego przewyciężyć »kryzysy planetarne«”⁹. W panelu wzięli udział naukowcy i naukowczynie ze Szwecji, z Brazylii, Chin, Republiki Czeskiej i Polski, pokazując sobie wzajemnie drogi, którymi warto podążać, i wspólnie formułując dwa zasadnicze cele ekoglottodydaktyki – komunikacja i działanie. W trakcie panelu wybrzmiała bowiem wyraźnie jedna myśl: niemożliwe jest uczenie o kryzysie klimatycznym i o zachowaniach proekologicznych bez włączenia w proces dydaktyczny metody zadaniowej – uczyć mamy, prozaicznie rzecz ujmując, nie tylko o tym, jak mówić o śladzie węglowym, ale także jak go likwidować.

Edukacja polonistyczna może się stać edukacją dla klimatu, gdy do przekazywania wiedzy i umiejętności polonistycznych dołożymy kształtowanie

⁵ Zob. <https://www.icbeh.us.edu.pl> [dostęp: 14.10.2022].

⁶ Zob. <https://www.hec.us.edu.pl/home-page/> [dostęp: 14.10.2022].

⁷ W trakcie tej konferencji odbyły się także sekcje: „Edukacja humanistyczna/nowe teksty kultury/nowe odczytania kanonów”, „Ekodydaktyka/Ekoglottodydaktyka” oraz „Okrągły stół dla edukacji humanistycznej na rzecz klimatu” – poświęcony wypracowaniu postulatów, kierunków rozwoju i nakreśleniu nowych obszarów badawczych dla humanistyki środowiskowej stosowanej w szkole.

⁸ Zob. <https://geologos.us.edu.pl> [dostęp: 14.10.2022].

⁹ Por. <https://przystaneknauka.us.edu.pl/arttykul/miedzynarodowa-konferencja-geologos> [dostęp: 14.10.2022].

postaw wobec natury i zachowanie wartości *res omnium* (dziedzictwa całej ludzkości). Ochroną przyrody nie muszą się zajmować wyłącznie przyrodnicy (Niesporek-Szamburska, Przybyła, 2021: 4).

Tak powstała idea projektu „100 ekofaktów, o których każdy uczący się języka polskiego mówić powinien”. Dzięki ćwiczeniu poszczególnych sprawności językowych oraz rozwijaniu znajomości słownictwa specjalistycznego materiały i działania wpłynąć mają na wzrost świadomości i rozwój wiedzy. Treści projektowe dotyczą zagadnień nieobecnych w podręcznikach i materiałach dodatkowych do nauczania języka polskiego jako obcego. Są to m.in.: rola piasku w rozwoju cywilizacji, ekstremalne zjawiska pogodowe, odnawialne źródła energii, surowce energetyczne, surowce mineralne, ekobójstwo, kosmiczne śmieci, choroby cywilizacyjne, surogacja, zaburzenie ekosystemów, zrównoważone sposoby hodowli ryb, idee *zero waste*, segregacja odpadów, sytuacja gospodarcza krajów rozwijających się, ubóstwo menstruacyjne, osuszenie torfowisk, globalne ocieplenie, emisja gazów cieplarnianych, zielony ład, wypalanie i wycinka puszczy amazońskiej, neutralność klimatyczna, fundusz sprawiedliwej transformacji, równouprawnienie, dyskryminacja (np. równy i sprawiedliwy dostęp do edukacji) oraz niezwykle istotne z punktu widzenia rdzennych mieszkańców niektórych kontynentów zawłaszczanie kulturowe (i tym samym zaburzenie struktury ekologicznej i ekosystemowej danych terenów).

Już sam zestaw tematów to jednocześnie lista oczywistych problemów leksykalnych, jakie będzie miał nawet zaawansowany student czy uczeń¹⁰ podczas rozmowy o nich. Nie trzeba prowadzić bowiem badań ilościowych, aby mieć pewność, że jest to słownictwo o stosunkowo rzadkiej frekwencji w programach kursów, których podstawą są dostępne na rynku podręczniki¹¹. Warto zatem przyjrzeć się możliwościom uczącego, który chciałby wprowadzić na swoje zajęcia zagadnienia z zakresu edukacji klimatyczno-ekologicznej.

¹⁰ A nawet lektor języka polskiego.

¹¹ Co jest oczywiście naturalne.

Największą pomocą będą tu, z całą pewnością, materiały (krótkie filmy i podcasty) zamieszczane w internecie. Warto wymienić takie kanały, jak: Nauka. To lubię, Nauka. To lubię – Junior oraz Nauka. To lubię – Świat, założone przez Tomasza Rożka¹². Kanały te to „działalność oświatowa oraz edukacyjna i wszechstronne działania na rzecz promowania nauki, technologii oraz dobroczynne wspieranie państwa i społeczeństwa, w tym szczególnie rodzin, z zakresu wykorzystania nauki i technologii”¹³.

Szczególną uwagę jednak w niniejszym tekście pragnę poświęcić podkastowi dziennikarskiemu Dział Zagraniczny. Jego twórca, Maciej Okraszewski, opisuje założenia projektu w następujący sposób:

Osoby na kierowniczych stanowiskach [w polskich mediach – A.T.] były przekonane, że z zagranicznych tematów uwagę ich odbiorców mogą przyciągnąć jedynie katastrofy naturalne, wybory w kilku krajach świata lub gdy w Niemczech albo Egipcie rozbije się autobus z polskimi turystami. Ale już katastrofa samolotu w Kolumbii niekoniecznie. „Na pokładzie na szczęście nie było Polaków”. Byłem innego zdania, zarówno jako dziennikarz, jak i ten mityczny „polski czytelnik”, którego jednak interesowało życie codzienne mieszkańców Urugwaju, Botswany, Nepalu, czy Vanuatu. Dlatego w listopadzie 2010 r. założyłem Dział Zagraniczny – początkowo jako blog dla grupki znajomych, który po latach zamienił się w jeden z najpopularniejszych polskich podcastów¹⁴.

Poza tematami dotyczącymi szeroko pojętych stosunków międzynarodowych, administracji i samorządności w różnych zakątkach świata podcast bardzo często bardziej lub mniej wprost dotyka zagadnień związanych z ekologią i podejściem człowieka do otaczającej go rzeczywistości. Wśród najciekawszych odcinków warto wspomnieć np.: *Kto posprząta śmieci w kosmosie*, *Czym jest ekobójstwo*, *Kiedy turystyka*

¹² Tomasz Rożek to znany polski dziennikarz naukowy i fizyk, popularyzator nauki.

¹³ <https://naukatolubie.pl/o-fundacji/> [dostęp: 13.11.2022].

¹⁴ <https://dzialzagraniczny.pl/polskiego-czytelnika-to-nie-interesuje> [dostęp: 18.10.2022].

przekracza etyczne granice, Czy na kawę niedługo będzie stać tylko najbogatszych, Czy malaria wróci do Europy Północnej lub Czemu mafia kradnie plaże, czyli piasek cenniejszy od ropy. Wymienione tematy to tylko przykładowe zagadnienia. Nie dość, że w interesujący sposób pozwalają nauczycielowi wprowadzić pożądaną leksykę, to jeszcze, dodatkowo, umożliwiają wyjaśnienie genezy i rozwoju pewnych ważnych dla każdego uczącego się zjawisk – autor podcastu bardzo dba bowiem o to, aby kolejne audycje były przydatne zarówno dla słuchaczy zaznajomionych z tematem, jak i laików w danej dziedzinie.

Przykładowy zakres możliwości, jakie oferuje Dział Zagraniczny, i dobrze zbudowane wokół wybranej audycji konteksty zaprezentować można na podstawie odcinka *Ile zagrożonych gatunków ptaków zabija się na Malcie*¹⁵. Odpowiednio przygotowane materiały pozwolą na skonstruowanie na ich podstawie lekcji efektywnej nie tylko pod względem językowym, ale także wiedzowym.

Pracę ze słuchowiskiem/audycją/podcastem zacząć należy od wprowadzenia słownictwa, które ułatwi (lub nawet umożliwi) uczącym się wysłuchanie nagrania ze zrozumieniem. W trakcie słuchania natknąć można się na takie trudne (niecodzienne) wyrazy, jak: *ornitolog, azymut, migracja, pierzyć się, szarańcza, pigment, flinta, miedza* i inne. Praca nad słownictwem będzie też dobrą okazją do aktywnych działań studentów ze słownikiem (tradycyjnym, papierowym lub internetowym, np. WSJP¹⁶). Jak doskonale wiadomo, umiejętność korzystania z jakiegokolwiek słownika jednojęzycznego (i wiedza o tym, że w ogóle należałoby to robić) należy do sprawności wyjątkowo deficytowych, egzotycznych,

¹⁵ „Na Malcie trwa wiosenny sezon polowań na ptaki – to jedyny kraj Unii Europejskiej, który zezwala na strzelanie do nich o tej porze roku. Choć jest zaledwie wielkości Krakowa, to jak do tej pory nie udało się go zmusić do zakazania tej praktyki, na czym korzystają kłusownicy, co roku zabijający gatunki uznawane za zagrożone w innych krajach, w tym w Polsce” (<https://dzialzagraniczny.pl/2021/04/ile-zagrozonych-gatunkow-ptakow-zabija-sie-na-malcie-dzial-zagraniczny-podcast075/> [dostęp: 18.10.2022]).

¹⁶ Wielki słownik języka polskiego – <https://wsjp.pl> [dostęp: 14.10.2022].

podobnie jak posługiwanie się mapą czy kompasem, a zatem rozwijanie zasobu słownictwa jest doskonałym pretekstem do pokazania metod używania takich właśnie pomocy¹⁷. Druga część ćwiczeń leksykalnych powinna koncentrować się na polach semantycznych związanych z polowaniami, którym poświęcona jest rozmowa w odcinku. Można więc gromadzić rzeczowniki takie, jak: *wędkarstwo*, *myślistwo*, *łowiectwo*, *polowanie*. Ponadto warto dopasować do tych pojęć wyrazy dodatkowe: *sieć*, *siatka*, *pułapka*, *wyniki*, *wędką*, *strzelba*, *śrut*, *odstrzał*, *kłusownictwo* i inne, których znajomość umożliwi stworzenie mapy myśli pozwalającej uczącym się budować nowe, rzeczowe komunikaty dotyczące interesujących nas zagadnień.

Kolejny kluczowy segment zajęć to wspólne wysłuchanie podcastu i udzielenie odpowiedzi na postawione w karcie pracy pytania. Warto zwrócić uwagę, że odpowiadanie na pytania dotyczące tekstu słuchanego uniemożliwia uczestnikom zajęć cytowanie odpowiedzi wprost z oryginału, jak często dzieje się w przypadku tekstów pisanych. Pokusa przepisania fragmentu oryginału często okazuje się tak silna, że uczestnika zajęć niezwykle trudno zmusić do skonstruowania podobnej treściowo wypowiedzi, ale ujętej „własnymi słowami”. Trzeba wykorzystywać tu dodatkowe techniki motywujące do własnych przemyśleń, takie jak: proponowanie słów, które muszą zostać wykorzystane w odpowiedzi, a które nie pochodzą z tekstu oryginalnego, wymuszone parafrazowanie tekstu, układanie wyrazów w kolejności i inne.

Pytania do audycji mogą być konstruowane na różne sposoby – mogą sprawdzać ogólną kompetencję rozumienia ze słuchu. Mogą też jednak koncentrować się na jakimś konkretnym zagadnieniu:

- na liczbach, które należy wysłyszeć, zapisać, a później odczytać w klasie, np.: Ile ptaków rocznie ginie w basenie Morza Śródziemnego?, Ilu myśliwych przypada na km² na Malcie?, Ile przepiórek można zastrzelić w czasie wiosennego polowania na Malcie?, Jakie były wyniki referendum w sprawie polowań na Malcie i kiedy się ono odbyło?;

¹⁷ Powinny one być podstawą warsztatu każdego uczącego się języka obcego.

- na wiedzy leksykalnej (w tym przypadku z zakresu ornitologii i dyrektywy ptasiej), np.: Jaka jest różnica między wiosenną i jesienną migracją?, Czym są dyrektywy ptasie?, Czym się różni łąbądź niemy od łąbędzia krzykliwego?;
- na wiedzy ogólnej z zakresu działań proekologicznych, np.: Do jakich regionów („ciepłych krajów”) latają ptaki na zimę?, Jakie zmiany gospodarowania środowiskiem wiejskim wymienia gość?, Kto w 2018 roku zakazał Malcie urządzać polowania polegające na łapaniu ptaków w sieci, siatki i pułapki?, Co ptaki mają wspólnego z klimatem?;
- na poszerzaniu wiedzy o świecie (w tym także o Polsce), np.: Kiedy do Polski wraca bocian biały?, Jakie gatunki ptaków wycofały się z Polski z powodu zmian klimatycznych?, Jaką polską nazwę nosi ptak „błękitna wronka”?, Dlaczego w Polsce zwiększyła się populacja żurawi?, Jakie gatunki ptaków uważane w Polsce za chronione zabijano na Malcie?

Warto zwrócić uwagę na to, że słuchanie powiązane z wypełnianiem karty pracy nie tylko implementuje wiedzę, ale wymusza na słuchających większe skupienie. Ostateczna decyzja dotycząca konstruowanych pytań zależy będzie od poziomu językowego studentów oraz od trudności wybranego przez lektora podkastu¹⁸. Dla osiągnięcia oczekiwanego efektu niezmiernie ważne jest jednak zachowanie podstawowych zasad kształcenia słuchania ze zrozumieniem.

W kształceniu słuchania ze zrozumieniem najczęściej wykorzystuje się model trójfazowy zakładający realizację określonych działań *przed*, *w trakcie* oraz *po* słuchaniu. Funkcją ćwiczeń poprzedzających słuchanie jest zogniskowanie uwagi, przypomnienie użytecznych wyrazów i struktur oraz zapoznanie z zadaniem. W fazie słuchania uczący się wykonują określone ćwiczenia, natomiast po wysłuchaniu następuje kontrola zrozumienia ogólnego lub/i szczegółowego i ewentualne przejście do ćwiczeń

¹⁸ Zauważyć trzeba bowiem, że poszczególne odcinki podkastu są zróżnicowane pod względem trudności z uwagi na podejmowane w nich zagadnienia.

wykorzystujących inną sprawność językową. W obrębie każdej z faz istnieje możliwość zastosowania szerokiego wachlarza technik nauczania (...) (Prizel-Kania, 2016: 153–154).

Końcowa część lekcji obejmować powinna utrwalenie materiału leksykalnego. Można to osiągnąć nie tylko za pomocą ćwiczeń leksykalnych typu: zadanie z lukami, ale także wykorzystując ćwiczenia rozwijające kompetencje pisania i mówienia: Dowiedz się, jakie zwierzęta chronione występują w twojej okolicy albo w twoim kraju i opowiedz o nich więcej; Czy powinno się chronić drapieżniki zabijające inne zwierzęta? Jeśli tak, to dlaczego?; Czy ruchy migracyjne dotyczą tylko ptaków?; Jak czynniki opisane w podkaście można odnieść do ludzi?

Warto przy okazji poruszania takiego tematu sięgnąć również po słownictwo specjalistyczne z zakresu gatunków ptaków¹⁹ (których wiele pojawia się w podkaście) – taka decyzja umożliwi np. sięgnięcie po jeden z najbardziej znanych polskich wierszy dla dzieci: *Ptasie radio*²⁰ Juliana Tuwima. Można także zaproponować inne zadania poszerzające wiedzę językową studentów/uczniów. Może ona osadzać się np. na poznaniu szerokiego zbioru polskich frazeologizmów związanych z ptakami i ich gatunkami (*wolny ptak, niebieski ptak, rajski ptak, stalowy ptak, jak żuraw i czapla, wybierać się jak sójka za morze, jedna jaskółka wiosny nie czyni, kruk krukowi oka nie wykole, łabędzi śpiew, biały kruk* i wiele innych).

¹⁹ Jeśli nauczyciel uzna, że grupa jest na tyle niezaawansowana, iż będzie miała problem ze zrozumieniem audycji bez wcześniejszego poznania tych nazw, może zaproponować słowniczek (najlepiej obrazkowy) z gatunkami ptaków pojawiających się w podkaście lub wcześniejsze przeciwiczenie tych nazw. Jednak pojawiające się nazwy mogą też posłużyć do ćwiczenia zapisu słów nieznanymi/słyszanych po raz pierwszy.

²⁰ W wierszu natknijemy się na typowo polskie gatunki: słowik, wróbel, kos, jaskółka, kogut, dzięcioł, gil, kukułka, szczygieł, sowa, kruk, czubatka, drozd, sikora, dzierlatka, kaczka, gąska, jemioluska, dudek, trznadel, pośmiecuszka, wilga, zięba, bocian, szpak, oraz wiele innych słów „ornitologicznych”.

Postawy twórców frazeologizmów wobec ptaków są dość zróżnicowane, tzn. nazwom ptaków przypisuje się dużo rozmaitych i niejednakowych pod względem zabarwienia emocjonalnego konotacji. Przyczyną takiego zróżnicowania jest przede wszystkim rodzaj kontaktu łączącego ludzi z ptakami (Sahata, 2009: 144).

Tematyka zaproponowana w wybranym odcinku daje uczącemu jeszcze wiele możliwości, np. zapoznanie studenta/ucznia z akronimami i polskimi nazwami międzynarodowych organizacji, fundacji oraz instytucji związanych z ochroną zwierząt (w tym ptaków): Królewskie Towarzystwo Ochrony Ptaków, Międzynarodowa Unia Ochrony Przyrody, Światowe Towarzystwo Opieki nad Zwierzętami, Światowa Sieć Informacji o Bioróżnorodności, Światowy Fundusz na rzecz Przyrody, Ludzie na Rzecz Etycznego Traktowania Zwierząt, Amerykańskie Towarzystwo Zapobiegania Okrucieństwu wobec Zwierząt²¹. Przywołanie tych organizacji daje nauczycielowi automatyczną możliwość dodatkowych ćwiczeń – dyskusji o akronimach, wprowadzenia leksyki związanej z funkcjonowaniem wybranych organizacji, dyskusji o proekologicznych działaniach poszczególnych z nich.

Ostatnim, ważnym aspektem lekcji tego typu byłoby z całą pewnością zaproponowanie studentom tekstów kultury, które pozwolą na poszerzenie wiedzy z wybranego zakresu – mogą to być filmy (niekoniecznie polskie, warto bowiem pokazywać studentom możliwość sięgania po obcojęzyczne materiały po polsku – w przypadku filmu z napisami lub dubbingiem, w przypadku literatury w polskim tłumaczeniu). Jest to element ważny – jeśli bowiem lektor decyduje się na poruszenie tematu specjalistycznego, musi mieć na uwadze niewielkie obeznanie z nim uczestników lekcji, a także to, że (na to zresztą liczyć należy) zainteresują się oni tematem i będą chcieli go samodzielnie

²¹ Dodatkowo mogą pojawić się także: Organizacja Narodów Zjednoczonych, Światowa Organizacja Meteorologiczna, Światowa Organizacja Zdrowia, Program Środowiskowy Organizacji Narodów Zjednoczonych, Międzynarodowa Rada na rzecz Lokalnych Inicjatyw Środowiskowych, Europejska Agencja Środowiska.

z głębiać oraz poszerzać swoją wiedzę nie tylko językową, ale też ekologiczną (taki był bowiem przecież główny zamysł lekcji). W przypadku zaproponowanego odcinka można zasugerować następujące tytuły: filmy – *Wielki rok*²², *Makrokosmos*²³ lub *Tańcząc z ptakami*²⁴, serial *Życie ptaków*²⁵ lub serial animowany dla dzieci *Wyspa Puffinów*²⁶, książki *Ptaki nie znają granic*²⁷ Noah Stryckera lub *Trele na morelach. O czym ptaki śpiewają*²⁸ Marka Pióro.

Zamysłem opisanych w niniejszym tekście działań i możliwości jest realizacja „Celów Zrównoważonej Edukacji Języków Obcych na Rzecz Klimatu”²⁹. Pierwszy z nich to budowanie i umacnianie pozytywnego obrazu oraz prestiżu Polski w świecie. Wykorzystanie treści z opisanego w tekście zakresu jest pomocne w pokazaniu „ekologicznej i klimatycznej” pozycji Polski na arenie międzynarodowej. Jest to o tyle istotne, że atrakcyjność gospodarcza i ekonomiczna jest współcześnie bezpośrednio powiązana z zainteresowaniem językiem i kulturą danego kraju. Jeśli Polska chce zachęcić młodych ludzi z innych państw np. do studiowania (lub podejmowania nauki naszego języka w swoich krajach), musi prezentować się jako nowoczesna i świadoma roli, jaką źródła energii, kryzys klimatyczny czy zrównoważony rozwój odgrywają i odgrywać będą w przyszłości. Drugim celem takiej edukacji jest włączenie w ramy nauczania języka polskiego jako obcego treści kluczowych z punktu widzenia współczesnej edukacji w ogóle. Ujęte z perspektywy teoretycznej idee związane z ekologią trzeba połączyć z nauczaniem słownictwa i struktur z zakresu tej tematyki oraz

²² *The Big Year*, reż. David Frankel, USA 2011.

²³ *Le peuple migrateur*, reż. Jaques Perrin i Jaques Cluzaud, Francja–Włochy–Niemcy–Hiszpania–Szwajcaria 2001.

²⁴ *Dancing with the Birds*, reż. Huw Cordey, USA 2019.

²⁵ *The Life of Birds* (David Attenborough), reż. Joanna Sarsby, Wielka Brytania 1998.

²⁶ *Puffin Rock*, reż. Maurice Joyce, John McDaid, Lily Bernard, Tómm Moore, Irlandia 2015.

²⁷ Wydanie polskie 2019.

²⁸ Wydanie polskie 2020.

²⁹ Nazwa ukuta przez autorkę artykułu.

z propozycjami praktycznego wykorzystania nabytej wiedzy. Nauczanie i uczenie się treści dotyczących „ekologii” musi wiązać się z wykorzystaniem wiedzy w projektach społecznych, a także zachęcaniem uczestników do samodzielnego zgłębiania tematów – zwiedzania, poznawania świata i ciągłego zmieniania go na lepsze.

Literatura

- Janowska I., 2011, *Podejście zadaniowe do nauczania i uczenia się języków obcych. Na przykładzie języka polskiego jako obcego*, Kraków.
- Niesporek-Szamburska B., Przybyła O., 2021, *Edukacja ekologiczna/klimatyczna w podstawie programowej i w seriach podręczników szkolnych do nauczania języka polskiego (jako ojczystego)*, „Postscriptum Polonistyczne”, nr 2 (28), s. 1–30, https://rebus.us.edu.pl/bitstream/20.500.12128/22301/1/Niesporek-Szamburska_Edukacja_ekologiczna_klimatyczna_w_podstawie_programowej_i_w_seriach.pdf [dostęp: 13.10.2022].
- Nikołajczuk Ch., 2020, *Słuchowisko radiowe na zajęciach języka polskiego jako obcego: pomysł lekcji oraz opinie studentów lwowskiej polonistyki*, „Acta Universitatis Wratislaviensis. Kształcenie językowe”, t. 18 (28), s. 75–88.
- Prizel-Kania A., 2016, *Podejście ukierunkowane na proces w nauczaniu rozumienia obcojęzycznej mowy*, „Annales Universitatis Pedagogicae Cracoviensis. Studia ad Didacticam Litterarum Polonarum et Linguae Polonae Pertinentia”, t. 7, nr 223, s. 153–163, <https://didactica.up.krakow.pl/article/view/3867/3528> [dostęp: 05.06.2023].
- Przekształcenia naszego świata: Agenda na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju – 2030*, 2022, <https://kampania17celow.pl/agenda-2030/> [dostęp: 14.10.2022].
- Sahata J., 2009, *Ptaki we frazeologii polskiej i ukraińskiej*, „Postscriptum Polonistyczne”, nr 1 (3), s. 143–152, <https://www.postscriptum.us.edu.pl/wp-content/uploads/2019/01/11-Sahata.pdf> [dostęp: 10.11.2022].
- Steciąg E., 2014, *Glottodydaktyka w ujęciu ekolingwistycznym*, „Acta Universitatis Lodzianensis. Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców”, t. 21, s. 51–62.
- Trębska-Kerntopf A., 2008, *Co słyhać w słuchowisku, czyli o technikach pracy z teatrem wyobraźni na zajęciach języka polskiego jako obcego*, „Acta Universitatis Lodzianensis. Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców”, t. 18, s. 63–69.

AGNIESZKA TAMBOR – PhD, Institute of Cultural Sciences, Faculty of Humanities, University of Silesia, Katowice, Poland / dr, Instytut Nauk o Kulturze, Wydział Humanistyczny, Uniwersytet Śląski w Katowicach, Katowice, Polska.

Conducts research on film, glottodidactics and culture. For many years she has been cooperating with the School of Polish Language and Culture. She is a lecturer at Postgraduate Qualification Studies in Teaching Polish Culture and Polish as a Foreign Language (editions in Katowice, Rome, Berlin and Dublin) and Postgraduate Regional Studies. She is the author and manager of international projects promoting the Polish language and culture: *With Polish Cinema into the World*, *100 Ecofacts that Every Learner of Polish Should Talk About*, *Language Competence – Task Innovation*, *Spoken Poland*, *Spread your Wings Like an Eagle*, *100 Facts from the Polish History that Every Foreigner Should Know* (www.100faktowzhistorii.pl). For many years she has conducted entrance exams in Polish for candidates wanting to study at the University of Silesia. She has conducted workshops for teachers abroad, including the United States, Brazil, Canada, Kazakhstan and China. She is the author of many articles and books related to the teaching of Polish culture and language, including *Polacy znani i nieznani [Known and Unknown Poles]* (Katowice 2023), *Śląskie ścieżki filmowe [Paths of Silesian Film]* (Katowice 2022), *Nowa polska półka filmowa. 100 filmów, które każdy cudzoziemiec zobaczyć powinien [A New Polish Film Shelf. The 100 Films that Every Foreigner Should See]* (Katowice 2015), *Polska półka filmowa. Krótkometrażowe filmy aktorskie i animowane w nauczaniu języka polskiego jako obcego [A Shelf of Polish Film. Short Acting and Animated Films in Teaching Polish as a Foreign Language]* (together with Justyna H. Budzik; Katowice 2018), *(Nie)codzienny polski. Teksty i konteksty [Uncommon/Everyday Polish. Texts and Contexts]* (Katowice 2018) and *Licz na Banacha [Count on Banach]* (Katowice 2019; a textbook for teaching specialist vocabulary in the exact sciences). She runs a blog and film channel *Polska Półka Filmowa*: <https://www.youtube.com/polskapolkafilmowa>, www.polskapolkafilmowa.pl.

Filmoznawczyni, glottodydaktyczka, kulturoznawczyni. Od wielu lat współpracuje ze Szkołą Języka i Kultury Polskiej. Wykłada na Podyplomowych Studiach Kwalifikacyjnych Nauczania Kultury Polskiej i Języka Polskiego jako Obcego (edycje w Katowicach, Rzymie, Berlinie i Dublinie) oraz Podyplomowych Studiach z Wiedzy o Regionie. Jest autorką i kierowniczką międzynarodowych projektów promujących język polski i kulturę polską: *Z kinem polskim w świat*,

100 ekofaktów, o których każdy uczący się polskiego mówić powinien, Kompetencja językowa – innowacja zadaniowa, Polska na językach, Rozwiń skrzydła jak orzeł, 100 faktów z historii Polski, które każdy cudzoziemiec znać powinien (www.100faktowzhistorii.pl). Przez wiele lat kierowała egzaminami wstępnymi z języka polskiego dla osób chcących studiować na Uniwersytecie Śląskim. Prowadziła warsztaty dla nauczycieli za granicą, m.in. w Stanach Zjednoczonych, Brazylii, Kanadzie, Kazachstanie i Chinach. Jest autorką wielu artykułów i książek związanych z nauczaniem kultury polskiej i języka polskiego, m.in.: *Polacy znani i nieznani* (Katowice 2023), *Śląskie ścieżki filmowe* (Katowice 2022), *Nowa polska półka filmowa. 100 filmów, które każdy cudzoziemiec zobaczyć powinien* (Katowice 2015), *Polska półka filmowa. Krótkometrażowe filmy aktorskie i animowane w nauczaniu języka polskiego jako obcego* (razem z Justyną H. Budzik; Katowice 2018), *(Nie)codzienny polski. Teksty i konteksty* (Katowice 2018) oraz *Licz na Banacha* (Katowice 2019; podręcznik do nauczania słownictwa specjalistycznego z zakresu nauk ścisłych). Prowadzi blog i kanał filmowy *Polska Półka Filmowa*: <https://www.youtube.com/polskapolkafilmowa>, www.polskapolkafilmowa.pl.

E-mail: tamboragnieszka@gmail.com